

203. Östa, Ytterselö sn, Selebo hd.

Pl. 101, 102.

Litteratur: L 942. J. Ekström, Brev till E. M. Fant 1800 (i hs S 113, Uppsala Univ.-Bibl.); J. H. Schröder, S 114 och S 115 (hs i Uppsala Univ.-Bibl.); R. Dybeck, Reseberättelse 1859 (ATA), Svenska runurkunder 1 (1855), s. 37 not; O. Hermelin, Selebo härads fornlemningar 1, s. 291, 317, 329; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 52.

Äldre avbildningar: Ekström 1794 a. a.; Hermelin a. a.; Brate (ATA).

Runstenen är rest i Östa sjöhage, helt nära den väg, som genom hagen går ned till Mälaren, ett litet stycke Ö om Sö 202. »Denna Rune-Ritning», säger prosten Ekström, som först lämnat underrättelser om den (1794), »står på en stor sten, ungefär 5 alnar lång, liggande öster om afrättsplatsen i Ytterselö i ett rissnår, 70 steg från sjön Mälaren, vid den så kallade Bykwiken, och höger om lilla gångvägen 7 steg, när man går neder till sjön».

Granit. Höjd 2,10 m., bredd (över korsmitten) 1,10 m. Inskriften är mycket djupt huggen och på det hela taget väl bevarad.

Inskrift:

· byorn · auk · kerpar · litu · rasa · stan · pina · at · brypr · sena · uikik · auk · sigfast · bali · || risti ·
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Biorn ok Gærðarr letu ræisa stæin þenna at brøðr sena Viking ok Sigfast. Balli risti.

»Björn och Gärdar läto resa denna sten efter sina bröder Viking och Sigfast. Balle ristade.»

Till läsningen: 2, 35 **y**, 52 **g** äro tydligt stungna, med stora, runda punkter. Även 39 **e** är säkert; punkten är djupt huggen. 10 är **e**, icke **a**. Bst i **a** och **n** äro, såsom ofta hos Balle, jämförelsevis korta; se t. ex. 13, 20, 22 och 54 **a**. Dock är det en tydlig skillnad mellan 10 **e** och 13 **a**. Säkert ostungna äro 9 **k** och 16, 28 **i**. — Ekström: **byorn** (Schröder och Liljegren: **buorn**), **kerper**, **stain**, **pina** (S. och L. **pinsa**), **brypr** (S. och L. **brupr**), **sena** (S. och L. **sina**), **sigfast** (L. **sikfast**), **risti**: (detta ord saknas hos S. och L.). — Hermelin: **kerper**, **stan**, **sina**. — Brate: **kerpar**, **stan**, **sena**.

Inskriften är väsentligen likalydande med den vid Kolsundet, Sö 197, som troligen också är ristad av Balle.

204. Överselö kyrka, Selebo hd.

Pl. 214. Pl. 6: B 727.

Litteratur: B 727, L 945.

Äldre avbildning: P. Törnevall (i B 727).

Det efter teckning av Törnevall utförda träsnittet i *Bautil*, av en upptill avslagen, illa medfaren runsten, ger felaktigt intryck av att stenen varit rest. Som plats uppges endast obestämt: »I Öfwerselö S:». Stenen har i senare tid förgäves sökts, bl. a. av Dybeck 1859. — I sept. 1936 kom ristningen i dagen i kyrkans yttervägg på s. sidan, nära markytan. Stenen var i sin helhet i behåll, men h. hälften var dold av den på 1700-talet tillkomna utbyggnaden. På grund av stenartens sköra beskaffenhet kunde stenen icke tagas fram; i stället anordnades i vinkeln mellan kyrkmuren och utbyggnadens v. vägg en nisch, och ristningsytan är därför i sin helhet frilagd och tillgänglig. Straxt t. v. om stenens plats, där nu ett stort fönster är upptaget, var den medeltida ingången till kyrkan. (Jfr nedan Sö 377.)

Mörk sandsten av lös konsistens. Höjd 1,50 m., bredd 0,87 m. V. delen av ristningsytan är svårt skadad, mitten är helt avflagad (redan på Törnevalls teckning). Nedtill var ett stycke löst; det förvaras tills vidare för konservering i Statens Historiska museum. H. delen, som suttit skyddad, är vida bättre bevarad, och ristningen är här fullt tydlig.

Inskrift:

: hier : skal : stenta : stein . . . kialt : runi . . . || . . . uarfaitr : iftir : fapurs : bropur · s || en
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Her skal standa stein . . . uarfaitr æftir faðurs faður senn.

»Här skall stå sten . . . [reste] uarfaitr efter sin farbroder.»

Till läsningen: 3 är sannolikt stunget, men pricken är liten; tydligt stungna äro 11, 17, 55 e. Törnevalls teckning visar längst upptill på h. sidan runorna **mi**; en jämförelse med originalet gör det klart, att dessa runor måste ha haft sin plats vid 16—18 **tei**; det är alltså en säker felläsning. Emellertid visar teckningen, att inskriften mellan 19 **n** och 20 **k**, 4—6 runor, varit bortta redan på 1600-t. 20—28 är tydligt. Bst i 23 **l** är dock mycket liten och ej fullt viss. 34 tydligt **i**, utan bst.

Inskriften börjar på samma sätt som Sö 206. Ornamentiken visar också, att de båda ristningarna äro utförda av samme mästare.

205. Överselö kyrka, Selebo hd.

Pl. 103. Pl. 195: D 8vo 37.

Litteratur: D 8vo 37; G. Stephens, ONRM 2, s. 768 f., 3, s. 327; O. Hermelin, Selebo härads fornlemningar, s. 427, 449; Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria 5 (1884), s. 3; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS 10: 1), s. 317 f.; E. Brate, Pireuslejonets runinskrift (ATS 20: 3), s. 22, Sverges runinskrifter (1922), s. 114, Svenska runristare (1925), s. 59, 61, 125.

Äldre avbildningar: Dybeck a. a.; hs R 552, Uppsala Univ.-Bibl. (teckning av okänd); Hermelin a. a.; Brate (ATA).

Denna runsten upptäcktes år 1844 under tröskeln vid kyrkans södra dörr. Den var splitt-rad i tre delar, som emellertid fullständigt passade samman. Styckena lades upp bredvid varandra vid kyrkogårdsmuren SV om kyrkan. Vid kyrkans reparation 1881—82 ha emellertid beklagligtvis toppstycket och fotstycket inlagts i kyrkans mur (i grundmuren till utbyggnaden på norra sidan) och äro nu oåtkomliga. Endast mittstycket återstår, nu rest mot kyrkans södra vägg. Det har blivit skadat på ena sidan, varvid en del av runslingan med flera runor ha gått förlorade. — Den del av kyrkan, där stenen anträffades, var en vid mitten av 1700-talet uppförd tillbyggnad. Tydligen har stenen då blivit inlagd där. Var den ursprungligen har haft sin plats är obekant.

Gråsten. Det bevarade styckets bredd 1 m., höjd ungefär 1 m. I sin helhet synes stenen ha varit omkr. 2,10 m. hög och 1,15 m. bred. Ytan är mycket ojäm, men ristningen är skickligt utförd.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Dybeck och Hermelin):

[ikialr : auk : uisti · stainulfr · þair · raistu · s]tain · at · karl · fap[ur · sin · auk · kilaum · at · boan]ta · sin · ||
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70
 auk · ika · at · sun · si[n ·] auk · irnkair · at · b[ropur · sin · esbern · auk · tipkumi · hiuku · runir · arikaa : stkink]
 75 80 85 90 95 100 105 110 115 120 125 130 135 140 145

Ingjaldr ok Viseti [ok] Stæinulfr þæir ræistu stæin at Karl, faður sinn, ok Gillaug at boanda sinn ok Inga at sun sinn ok Ærngæirr at broður sinn. Æsbærn ok Tiðkumi hioggu runir. [Orøkia stæindi.]

»Ingjald och Visäte och Stenulv, de reste stenen efter Karl, sin fader, och Gillög efter sin make och Inga efter sin son och Ärngær efter sin broder. Äsbjörn och Tidkume höggo runorna. (Orökja målade.)»

Till läsningen: 90 **i** och 93 **k** ostungna. — Dybeck: **staiulfr**, **irnkaer**, **isbirn**, **tipkymi**, **arika** : **stkink**. Mellan 138 **a** och 139 **a** har enligt D. aldrig funnits någon runa. — Hermelin: **stainulfr**, **kilaum**, **iunkair**, **esbern**, **tipkumi**, **runir arik an st-ink**. 134 **a** har på H:s teckning mycket kort bst,